

.....

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 100, Ocak 2020, s. 389-395

ISSN: 2148-2489 Doi Number: http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.39281

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date 14.10.2019 Yayınlanma Tarihi / The Publication Date 29.01.2020

Öğr. Gör. Fatma SİNECEN

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Edebiyat fatma@adu.edu.tr

Öğr. Gör. Osman SİNECEN

Pamukkale Üniversitesi, Bilgisayar osinecen@pau.edu.tr

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN SİGARA İÇME DAVRANIŞLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Öz

Günümüzde en fazla kullanılan bağımlılık yapıcı maddeler arasında sigara başta gelmektedir. Elde edilmesi kolan olan sigaranın liselerde birçok öğrenci için özenti olarak başlandığı düşünülmektedir. Sigara kullanımın yaygınlaşarak devam etmesi ülkemiz için önem arz etmekte ve devlet politikası olarak sigaraya savaş açılmaktadır. Sigaranın ilerleyen yaşlarda sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Bu çalışmada liselerde öğrenim gören öğrencilerin sigara içme davranışlarının ve sigaranın olumsuz etkilerine yönelik bilgi düzeylerinin belirlenmesi amaçlamaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu Denizli merkezde ortaöğretim düzeyinde eğitim gören 425 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin algı düzeylerinin belirlemek için araştırmacılar tarafından belirlenen beş maddelik bir anket uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Denizli merkezde ortaöğretim düzeyinde eğitim gören 425 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin cinsiyetleri, sınıf düzeyleri, anne ve baba eğitim durumu, ailenin ekonomik durumu ve sigara içme davranışlarına yönelik olarak elde betimsel istatistikler olarak gösterilmiştir. Veri toplama araçları olarak; araştırmacı tarafından geliştirilen "ortaöğretim öğrencilerinin sigaranın sağlığa olan zararları hakkındaki bilgi düzeylerini belirleme" anketi kullanılmıştır. Öğrenciler sigara içmenin verdiği sağlık sorunlarına karşı oluşturulan bilgi düzeyleri incelendiğinde öğrencilerin en fazla kabul ettikleri sorun sigara içilen ortamın çocuklar için zararlı olduğudur. Ayrıca sigara içmenin sağlığa zararlı olduğu ve hamileyken içilen sigarın bebeğe arar vereceği sorunlarına yüksek oranda katıldıkları görülmüştür. Oluşturulan model öğrencilerin sigara içme davranışlarının % 8,2'sini açıklamakta (Nagelkerke R²) ve sigara içme davranışına sahip olan öğrencilerin % 81'ini doğru olarak sınıflandırmaktadır. Yapılan çalışmada sigara içmenin lise öğrencilerinde giderek artığı ve sigara içmede arkadaş çevresinin önemli olduğu ortaya konulmuştur. Ankete katılan öğrencilerin sigaranın sağlığa zararlı olduğunu bildikleri ve buna rağmen sigara kullandıkları ortaya konulmaktadır. Sigara döneminde kritik bir dönem olan lise döneminin dikkat edilmesi gerekmektedir. Sigaraya başlamanın en fazla görüldüğü dönem lise dönemi olarak görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Sigara İçme, Lise Öğrencileri, Davranış

EVALUATION OF HIGH SCHOOL STUDENTS' SMOKING BEHAVIOR

Abstract

Today, smoking is one of the most used addictive substances. It is thought that smoking, which is easy to obtain, started as a wannabe for many students in high schools. It is important for our country that smoking continues to spread and wars are being waged as a state policy. Smoking causes health problems in later years. The aim of this study is to determine the knowledge level of high school students about the negative effects of smoking behavior and smoking behavior. The study group of the research consists of 425 students studying at secondary education level in Denizli. In order to determine students' perception levels, a five-item questionnaire was applied. The study group of the research consists of 425 students studying at secondary education level in Denizli. Gender, class levels, educational status of parents, economic status of the family and smoking behaviors of the students were shown as descriptive statistics. As data collection tools; determining the level of knowledge of secondary school students about health hazards of smoking "questionnaire developed by the researcher. When the students' knowledge levels against smoking health problems are examined, the most accepted problem is that the smoking environment is harmful for children. In addition, it is seen that smoking is harmful to health and they are highly involved in the problems that cigarettes smoked during pregnancy will give the baby a call. The model explained 8,2% of the students' smoking behaviors (Nagelkerke R2) and correctly classified 81% of the students with smoking behaviors. In this study, it has been shown that smoking is gradually increasing among high school students and friends circle is important in smoking. It was revealed that the students who participated in the questionnaire knew that smoking was harmful to health and they still smoke. High school period, which is a critical period during smoking, should be considered. The most common period for starting smoking is seen as high school.

Keywords: Smoking, High School Students, Behavior

1. GİRİŞ

Dünyanın birçok ülkesinde karşılaşıldığı gibi ülkemizde de sigara kullanımı sık karşılaşılan bir sağlık sorunudur. Sigaradan kaynaklı akciğer kanseri ve kronik bronşit gibi birçok hastalığın görülme sıklığının artması bu durumun sonucudur.

Gelişmiş ülkeler sigaradan kaynaklı sağlık sorunlarının ve oluşturduğu tehlikenin farkına vararak sorunla ilgili mücadeleye yıllar önce başlamışlardır. Yasal kurallar ve sigara kullanımın önlemeye yönelik işlemler uygulayarak sigara kullanımı oranlarını düşürmeye çalışmışlardır. Ülkemizde son yıllarda sigara kullanımını azaltmaya yönelik önlemler alınmaya başlanmıştır. Sigara reklamlarının kısıtlanması, yeni fiyat politikaları ve sigara kutularının üzerine yaşanılan sağlık problemlerini bilgilendirici resimlerin konulması başlıca önleme politikalarının başında gelmektedir.

Lise öğrencileri kendilerini kanıtlamak istedikleri ve daha fazla cesaret gösterme eğiliminde oldukları adolesan dönemdedirler. Başlıca bağımlılık davranışlarının en fazla görüldüğü dönem bu dönemdir. Bu dönemde öğrencilerin gelecek dönemlere yansıyacak olan bağımlılık ve bağımlılık verici madde kullanımlarının en yüksek olduğu dönemdir (Kann 2000). Adolesan döneminde yaşanılan olumsuz sağlık alışkanlıkları tüm ülkelerde temel sağlık sorunlarının başında gelmektedir (Haggerty 1989). Adelosan döneminde edinilen olumsuz sağlık davranışlarının etkileri yetişkinlik dönemlerini kendini göstermekte ve can kayıplarına neden olabilmektedir (Moolchan 2000, Puskar 1999, Tamar 1997).

TUİK 'in yapmış olduğu araştırmalar doğrultusunda 2016 yılında yapmış oldu araştırma sonuçları Türkiye'de 15 yaş üzeri bulunan gençlerin yüzde 26,5'u sigara bağımlılığı yaşamaktadır. Yapılan araştırma sonuçları 2014 yılına göre sigara kullanımında bir azalma yaşandığını göstermektedir. Erkeklerde sigara kullanımı azalırken kadınlarda sigara kullanımı artış göstermektedir (TUİK 2016). Ülkemizde sigara karşı öneller alınması sigara oranlarını düşürmektedir. Sigarayla mücadele kapsamında yeni düzenlenmeler ve yasalar yürürlüğe konulmaktadır (Genelge 2009).

Bu çalışmada Denizli ilinde bulunan liselerde öğrenim gören öğrencilere yönelik sigara içme davranışları ve sigaranın olumsuz etkileri üzerine bilgi düzeylerinin ölçülmesine yönelik değerlerin saptanmasını amaçlamaktadır.

2. İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Akfert ve diğ. (2009) yaptıkları çalışmada sigara ve alkol kullanımın aile içi sorunlarla olan ilişkisinin araştırmaya amaçlamışlardır. Çalışmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yakın Doğu Üniversitesinde eğitim gören psikoloji bölümü öğrencilerinin 192 tanesine anket uygulaması yaparak veri toplamışlardır. Çalışma sonucunda aile içinde sorunlar yaşanan gençlerin sigara kullanma oranlarının anlamlı bir şekilde daha yüksek bulunduğu saptanmıştır.

Güler ve diğ. (2009) yılında yapmış oldukları çalışmada lise öğrencileri arasında sigara, alkol ve intihar düşüncelerinde oluşan sıklık derecelerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Çalışmada 9 farklı liseden 7700 öğrenciden anket yöntemiyle veri toplanarak bu öğrenciler içerisinden 905 kişilik bir örneklem oluşturarak uygulama yapılmıştır. Çalışmada öğrencilerin sigara kullanım oranlarının diğer ülkelerde yapılan çalışmalara benzerlik gösterdiği saptanmıştır.

Akkuş ve diğ. (2017) yılında yapmış oldukları çalışmada lise öğrencilerinin sigara ve alkol kullanma oranları ve bu oranları etkileyen etmenlerin bulunmasını amaçlamışlardır. Yap-

tıkları çalışmada 3 lisede öğrenime devam eden 1995 öğrenciye anket yöntemiyle veri toplanmasını sağlamışlardır. Çalışmada elde ettikleri sonuçlar akademik, ailesel ve bireysel değişkenlerin önemli derece sigara bağımlılığını etkileyen faktörler olduğu saptanmıştır.

Kaylı ve Yararbaş (2016) yılında yapmış oldukları çalışmada Ege Üniversitesi Atatürk Sağlık Bilimleri Meslek Yüksek Okulu öğrencilerinin sigara kullanma durumları, sigaraya karşı oluşturdukları tutumlar, sigaraya karşı alınmış olan önlemlerin bilinmesi ve sigarayı bırakma yöntemlerinin anlaşılması durumlarına karşı öğrencilerdeki bilinç düzeyinin araştırılmasını amaçlamışlardır. Meslek Yüksek Okulunda okuyan 213 öğrenciye anket çalışması yapılarak öğrencilerden verilerin toplanması sağlanmıştır. Çalışmada öğrencilerin sigaranın zararlarını çok iyi bilmelerine rağmen sigara kullanım oranlarının yüksek olduğu ve öğrencilerin sigara kullanmalarında aile durumlarının önemli bir etmen olduğu saptanmıştır.

Emekdar ve diğ. (2017) yılında yapmış oldukları çalışmada ortaokul ve lise öğrencilerinde sigara içme durumlarının Tokat ilindeki düzeylerini saptamayı amaçlamışlardır. Çalışmada ortaokul ve lisede öğrenim gören 1069 öğrenciye anket uygulayarak veriler toplamışlardır. Yaptıkları çalışmada ortaokulda her 10 öğrenciden birinin, lisede her 5 öğrenciden birinin sigara kullandığının ve sigara kullanımında cinsiyet ve akademik başarı değişkenlerinin önemli bir yeri olduğunu saptamışlardır.

3.YÖNTEM

Bu araştırmada, araştırma deseni olarak tarama modeli kullanılmıştır. Karasar'a (2012) göre tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu ve olduğu gibi tasvir etmeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Bu modelde, olay, olgu veya nesne üzerinde herhangi bir değişiklik yapılamaz. Tarama yolu ile elde edilen ilişkiler bir neden sonuç ilişkisinden ziyade, bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde diğer değişkenin kestirilmesi anlamında yorumlanır.

Araştırmanın çalışma grubunu Denizli merkezde ortaöğretim düzeyinde eğitim gören 425 öğrenci oluşturmaktadır. Öğrencilerin cinsiyetleri, sınıf düzeyleri, anne ve baba eğitim durumu, ailenin ekonomik durumu ve sigara içme davranışlarına yönelik olarak elde betimsel istatistikler aşağıdaki Tablo 1'de verilmiştir.

Veri toplama araçları olarak; araştırmacı tarafından geliştirilen "ortaöğretim öğrencilerinin sigaranın sağlığa olan zararları hakkındaki bilgi düzeylerini belirleme" anketi kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM

Tablo 1. Öğrencilere ait betimsel istatistikler

Değişken	Kategori	n	%
Cinsiyet	Kadın	124	29.2
	Erkek	301	70.8
Sınıf	9. Sınıf	125	50,80
	10. Sınıf	102	29,4
	11. Sınıf	123	24,0

Lise Öğrencilerinin Sigara İçme Davranışlarının Değerlendirilmesi

	12. Sınıf	75	28,9
Ebeveyn Varlığı	Sağ – Beraber	377	88,7
	Sağ – Ayrı	21	4,9
	Anne yok	7	1,6
	Baba Yok	20	4,7
Ailenin Ekonomik Durumu	Gelir giderden az	125	29,4
	Gelir gidere denk	270	63,5
	Gelir giderden fazla	30	7,1
Sigara içme davranışı	Sigara İçiyor	80	18,8
	Sigara İçmiyor	345	81,2

Tablo 1 ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde, araştırmaya katılan 125 öğrencinin (% 29,2) Kız, 301 öğrencinin ise (% 70,8) erkek öğrencilerden oluştuğu belirlenmiştir. Diğer yandan 125 öğrencinin (%50,8) 9. Sınıf olduğu, 377 öğrencinin (%88,7) Anne ve Babasının sağ ve beraber olduğu, 270 öğrencinin ailesinin (%63,5) Gelirlerinin ve Giderlerinin birbirine denk olduğu ve 345 öğrencinin (%81,2) Sigara içme alışkanlığına sahip oldukları belirlenmiştir.

Öğrencilerin algı düzeylerinin belirlemek için 5 maddeden oluşan bir anket uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, aşağıdaki Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Ortaöğretim öğrencilerinin sigaranın insan sağlığına olan zararları hakkındaki görüşleri

Önermeler	Evet		Hayır		Fikrim Yok	
	n	%	n	%	n	%
Sigara içmek sağlığa zararlı mı?	395	92,9	16	3,8	14	3,3
Sigara içenlerin ortalama ömrü içmeyenlere göre daha az mıdır?	338	79,5	29	6,8	58	13,6
Sigara içilen ortam çocuklara zararlı mıdır?	411	96,7	7	1,6	7	1,6
Sigara içen hamile bir kadın bebeğini riske sokar mı?	390	91,8	10	2,4	25	5,9
Sigara içmek cinsel gücü azaltır mı?	166	39,1	29	6,8	230	54,1

Tablo 2 ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde, öğrencilerin "Sigara içlen ortam çocuklara zararlı mıdır?" önermesine %96,7 oranı ile en yüksek düzeyde katılım gösterirken, "Sigara içmek cinsel gücü azaltır mı?" önermesine ise %39,1 oranı ile en düşük düzeyde katılım göstermişlerdir.

"Ortaöğretim Öğrencilerinin sigara içme alışkanlığını yordayan değişkenler nelerdir?" sorusuna cevap aranan soruya cevap vermek amacı ile Binary Logistic Regressyon analizi kullanılmıştır. Öğrencilerin cinsiyetleri, sınıf düzeyleri, ebeveyn varlığı ve ailenin ekonomik duru-

mu değişkenleri bağımsız değişken olarak kullanılmış ve bu değişkenlere göre öğrencilerin sigara içme alışkanlıkları kestirilmeye çalışılmıştır.

Tablo 3. Sigara içme davranışını yordayan değişkenlerin Lojistik Regrasyon ile analizi

Değişkenler	β	SH	Odd Oranı	p
Cinsiyet	0,809	0,262	2,245	0,002
Sınıf Düzeyi	0,502	0,387	1,652	0,195
Ailenin Ekonomik Durumu	-0,432	0,992	1,540	0,663
Sabit	-1,994	0,910	0,137	0,029

Sabit: sigara içme durumu

Elde edilen sonuçlar incelendiğinde, bağımsız değişken olarak kullanılan cinsiyet, sınıf düzeyleri, ebeveyn varlığı ve ailenin ekonomik durumu değişkenleri beraberce kullanıldığında, bir model olarak bu değişkenlerin öğrencilerin sigara içme davranışını anlamlı bir şekilde yordadığı belirlenmiştir ($\mu^2 = 23,102$; sd = 9, n = 425, p < 0.05). Oluşturulan model öğrencilerin sigara içme davranışlarının % 8,2'sini açıklamakta (Nagelkerke R²) ve sigara içme davranışına sahip olan öğrencilerin % 81'ini doğru olarak sınıflandırmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yapılan çalışmada öğrencilerin %18,8'inin sigara içtiği saptanmıştır. Liselerde öğrencilerin akran çevresiyle ve kendini ispatlama çalışmalarıyla sigaraya başlama oranları yüksektir. Öğrenciler arkadaş ortamlarında sigara içilmesi ve adelosan dönemin getirdiği kendini ispatlama isteği nedeniyle sigara kullanımına ilgi duymaktadırlar.

Öğrenciler sigara içmenin verdiği sağlık sorunlarına karşı oluşturulan bilgi düzeyleri incelendiğinde öğrencilerin en fazla kabul ettikleri sorun sigara içilen ortamın çocuklar için zararlı olduğudur. Ayrıca sigara içmenin sağlığa zararlı olduğu ve hamileyken içilen sigarın bebeğe arar vereceği sorunlarına yüksek oranda katıldıkları görülmüştür. Yapılan kamu spot çalışmalarında çocukların yanında sigara içmenin üzerine değinilmesi ve sigaranın televizyonda çocuklar için olumsuz örnek olmaması için sansürlenmesi öğrencilerde sigaranın çocuklar için zararlı olduğu ve sigara içilen ortamın çocuklara zarar verdiği bilinci oluştuğu düşünülmektedir. Ayrıca ailede hamile ve çocukların yanında sigara kullanan bireylerin uzaklaşıp sigara içmeleri ve çocukların sigara içilen ortamlara alınmaması bu bilincin oluşmasında etkili olduğu söylenebilir. Öğrencilerin verdikleri cevaba göre sigaranın oluşturdukları sorunlardan en az bildikleri sorun sigaranın cinsel gücü azaltması olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin adelosan döneme yeni girmeleri ve cinsellikle yeni tanışmaları ve cinselliği tabu olarak görmeleri nedeniyle oranın düşük çıkmış olabilmektedir. Öğrencilerde yeni başlayan cinsellik durumuna karşı sigaranın zara verebileceği algısı daha oluşmamıştır.

Yapılan çalışma doğrultusunda sigara içme davranışıyla cinsiyet arasında anlamalı bir ilişki saptanmıştır. Erkek öğrencilerin sigara içmeye daha yatkın oldukları gözlemlenmektedir. Erkek öğrencilerin toplumda rol model aldıkları kişilerin ve dizi kahramanlarının sigara kullanmalı nedeniyle kendileriyle özdeşleştirerek daha fazla sigaraya başlamaktadırlar. Erkeklerin

daha fazla sigara içilen ortamda bulunması ve ailede sigara içen bireylerin genelde baba olması erkek öğrencilerde sigaraya başlamayı artırmaktadır.

Sigaraya mücadele edilmesinde adelosan dönem son derece önem arz etmektedir ve bu dönemde sigarayla mücadele edilmesi gelecek yıllarda başlama oranını düşürecektir. Öğrencilerin sigara almasının engellenmesi ve öğrencileri özendirici dizi karakterlerinin önüne geçilmesi sigaraya olan merakı azaltacaktır.

KAYNAKLAR

- Kann L, Kinchen SA, Williams BI, et al. Youth Risk Behaviour Surveillance United States, 1999. MMWR 2000; 49: 1-31.
- Akfert, S. K., Çakıcı, E., & Çakıcı, M. (2009). Üniversite öğrencilerinde sigara-alkol kullanımı ve aile sorunları ile ilişkisi. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 10(40), 40-47.
- Haggerty RJ. Problem behavior in adolescence. Acta Paediatr Jpn 1989; 31: 107-14.
- Moolchan ET, Ernst M, Henningfield JE. A review of tobacco smoking in adolescents: treatment implications. J Am Acad Child Adolesc Psychiatry 2000; 39: 682-93.
- Puskar KR, Tusoie-Mumfor DK, Sereika S. Health concerns and risk behaviors of rural adolescents. J Community Health Nurs 1999; 16: 109-19.
- Tamar D, Ögel K, Çakmak D. Ergenlik döneminde madde kullanımı. Ege Psikiyatri Sürekli Yayınları 1997; 2: 501-17.
- Guler, N., Güler, G., Ulusoy, H., & Bekar, M. (2009). Lise öğrencileri arasında sigara, alkol kullanımı ve intihar düşüncesi sıklığı. Cumhuriyet Medical Journal, 31(4), 340-345.
- Akkuş, D., Karaca, A., Konuk Şener, D., & Ankaralı, A. (2017). Lise öğrencileri arasında sigara ve alkol kullanma sıklığı ve etkileyen faktörler. Anadolu Kliniği, 22(1), 36-45.
- Türkiye İstatistik Kurumu, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1042
- Genelge Tütün ve Tütün ürünleri http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/07/20090716-9.htm
- Kaylı, D. S., & Yararbaş, G. (2016). Ege Üniversitesi Meslek Yüksek Okulu Öğrencilerinin Sigara İçme Durumları. Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 3(1), 134-138.
- Emekdar, G., Çıtıl, R., Önder, Y., Bulut, Y. E., Yaşayancan, Ö., Kazancı, N. Ö., ... & Eğri, M. (2017). Tokat İli Ortaokul ve Lise Öğrencilerinde Sigara İçme Prevalansı ve Etkileyen Faktörler. Çağdaş Tıp Dergisi, 7(1), 58-66.